

2. **Havrylov O.V.** (2015). Aktualni pytannia korektsiinoi osvity (pedahohichni nauky). Zbirnyk naukovykh prats. Vyp. V. V 2-kh t., tom 1. Kam'ianets-Podilskyi: PP Medobory. 348 s. [In Ukrainian]. 3. **Krushelnytska Ya. V.** (2003). Physiology and psychology of work [Textbook]. Kyiv: KNEU, 232 s. [In Ukrainian]. 4. **Mersiianova H.M.** (2012). Profesiyno-trudove navchannya u spetsial'nykh zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh dlya rozumovo vidstalykh ditey [navchal'nyy posibnyk]. Kyiv: Pedahohichna dumka, 80 s. [In Ukrainian]. 5. **Myronova S.P.** (2015). Correctional psychopedagogy. Oligophrenic pedagogy. Kam"yanets'-Podil's'kyi: Kam"yanets'-Podil's'kyi derzhavnyy universytet: redaktsiynovydavnychyuy viddil, 312 s. [In Ukrainian]. 6. **Synov V.M.** (2009) Korektsiyna psykhopedahohika. Olihofrenopedahohika [pidruchnyk, chastyna 2. Navchannya i vykhovannya ditey]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P.Drahomanova, 224 s. [In Ukrainian]. 7. **Khokhlyna O.P.** (2000). Psykholoho-pedahohichni osnovy korektsiynoyi spryamovanosti trudovoho navchannya uchniv z vadamy rozumovoho rozvytku. Kyiv: Pedahohichna dumka, 286 s. [In Ukrainian]

Received 22.02.2021

Accepted 19.03.2021

УДК 378.147.091.33:376.011.3-051

DOI 10.32626/2413-2578.2021-17.132-141

Т.О. Докучина

dokuchyna@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0001-7892-7728>

А.В. Мішеніна

mischenina.lina@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-1987-0391>

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО НАВКОЛИШНЄ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Відомості про авторів. Докучина Тетяна Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри корекційної педагогіки та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. У колі наукових інтересів: підготовка фахівців спеціальної освіти, формування професійної

мобільності фахівців спеціальної освіти, психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами у спеціальних та інклюзивних закладах освіти. Email:dokuchyna@gmail.com.; **Мішеніна Анжела Володимирівна**, аспірант кафедри корекційної педагогіки та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. У колі наукових інтересів: навчально-вихована та корекційно-розвиткова робота з дошкільниками з порушеннями інтелектуального розвитку, використання інноваційних технологій у роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку. Email: mischenina.lina@gmail.com.

Contact: Dokuchyna Tetiana, PhD of pedagogy, associate professor, associate professor of the department of correctional pedagogy and inclusive education in Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilsky, Ukraine. Academic interests: training of special education specialists, formation of professional mobility of special education specialists, psychological and educational assistance for children with special educational needs in special and inclusive educational institutions. Email:dokuchyna@gmail.com. ; **Mishenina Angela**, postgraduate of the department of correctional pedagogy and inclusive education in Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilsky, Ukraine. Academic interests: educational, correctional and developmental work with preschoolers with intellectual disabilities, the use of innovative technologies in working with children with mental and physical disabilities. Email: mischenina.lina@gmail.com.

Докучина Т.О., Мішеніна А.В. Підготовка фахівців спеціальної освіти до формування уявлень про навколишнє у дошкільників з інтелектуальними порушеннями. Стаття присвячена проблемі підготовки фахівців спеціальної освіти до роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Визначено, що фахівці спеціальної освіти мають бути готовими до роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями різного віку, з різним ступенем інтелектуальних порушень, а також зі складними порушеннями, в структурі яких є інтелектуальний недорозвиток. Обґрунтовано, що підготовка фахівців спеціальної освіти до роботи з дошкільниками з інтелектуальними порушеннями передбачає вивчення особливостей психофізичного розвитку дітей з різними видами порушень, медико-біологічних основ корекційної педагогіки, спеціальної методики дошкільного виховання, особливості індивідуального підходу до дітей різних категорій порушень психофізичного розвитку у процесі навчання та виховання в закладі дошкільної освіти, принципи організації процесу навчання та виховання дітей з інтелектуальними порушеннями та ін. Проаналізовано програму розвитку для дошкільників з інтелектуальними порушеннями. Обґрунтовано актуальність та значущість формування

уявленнь про навколишнє у дошкільників з інтелектуальними порушеннями та необхідність підготовки фахівців до реалізації цього завдання. Визначено, що ефективність підготовки майбутній фахівців спеціальної освіти до роботи з дошкільниками з інтелектуальними порушеннями в цілому та формування у них уявленнь про навколишнє, зокрема, передбачає забезпечення єдності оволодіння теоретичними положеннями з педагогічною практикою.

Ключові слова: фахова підготовка, фахівці спеціальної освіти, дошкільники з інтелектуальними порушення, формування уявленнь про навколишнє.

Докучина Т.А., Мишенина А.В. Подготовка специалистов специального образования к формированию представлений об окружающем у детей с интеллектуальными нарушениями. Стаття посвящена проблеме подготовки специалистов специального образования к работе с детьми с интеллектуальными нарушениями. Определено, что специалисты специального образования должны быть готовы к работе с детьми с интеллектуальными нарушениями разного возраста, с разной степенью интеллектуальных нарушений, а также со сложными нарушениями. Обосновано, что подготовка специалистов специального образования к работе с дошкольниками с интеллектуальными нарушениями предусматривает изучение особенностей психофизического развития детей с различными видами нарушений, медико-биологических основ коррекционной педагогики, специальной методики коррекционно-воспитательной работы с детьми, особенностей индивидуального подхода к детям разных категорий нарушений психофизического развития в процессе обучения и воспитания в учреждении дошкольного образования, принципы организации процесса обучения и воспитания детей с интеллектуальными нарушениями и др. Проанализировано программу развития для дошкольников с интеллектуальными нарушениями. Обоснована актуальность и значимость формирования представлений об окружающем у детей с интеллектуальными нарушениями и необходимость подготовки специалистов к реализации этой задачи. Определено, что эффективность подготовки будущих специалистов специального образования к работе с дошкольниками с интеллектуальными нарушениями в целом и формирования у них представлений об окружающем, в частности, предусматривает обеспечение единства овладения теоретическими положениями с педагогической практикой.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, специалисты специального образования, дошкольники с интеллектуальными нарушения, формирование представлений об окружающем.

Dokuchyna T., Mishenina A. Training of specialists in special education for the formation of ideas about the environment in preschoolers

with intellectual disabilities. The article is devoted to the problem of training specialists in special education to work with children with intellectual disabilities. It is determined that special education specialists should be ready to work with children with intellectual disabilities of different ages, with varying degrees of intellectual disabilities, as well as with complex disabilities. It is substantiated that the training of specialists in special education to work with preschoolers with intellectual disabilities involves the study of psychophysical development of children with different types of disorders, medical and biological foundations of correctional pedagogy, special methods of correctional and educational work with children, features of individual approach to children development in the process of education and upbringing in the institution of preschool education, the principles of organization of the process of education and upbringing of children with intellectual disabilities, etc. The development program for preschoolers with intellectual disabilities is analyzed. The relevance of the formation of ideas about the environment in preschoolers with intellectual disabilities and the need to train professionals to implement this task is substantiated. It is determined that the effectiveness of training future specialists in special education to work with preschoolers with intellectual disabilities in general and the formation of their ideas about the environment, in particular, involves ensuring the unity of mastery of theoretical provisions with pedagogical practice.

Key words: professional training, specialists in special education, preschoolers with intellectual disabilities, formation of ideas about the environment.

Актуальність проблеми дослідження. Ранній корекційний вплив є умовою ефективності навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Важливість ранньої корекційної роботи, яка сприяє більш оптимістичному розвитку дітей з психофізичними порушеннями, попередженню виникненню багатьох вторинних порушень, обумовлює актуальність проблеми якісної підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти до роботи з дітьми дошкільного віку. Майбутні фахівці повинні вміти створювати спеціальні умови для розвитку дітей з психофізичними порушеннями різного віку, зокрема й дошкільного, що визначено у стандарті вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

Особливо важливим у роботі з дошкільниками є формування у них уявлень про навколишнє, які є базовими для розвитку та соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями. Тому підготовка корекційних педагогів до реалізації цього напрямку роботи з дошкільниками є одним із завдань професійного навчання цих фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі підготовки фахівців до роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку присвячена низка досліджень вчених (В. Бондар, І. Єременко, Н. Засенко,

О. Мартинчук, Н. Пахомова, Ю. Пінчук, С. Миронова, Л. Руденко, В. Синьов, Л. Фомічова, О. Хохліна, М. Шеремет та ін.). Попри вагомий внесок вчених у дослідження цієї проблеми, окремі її аспекти залишаються недостатньо вивченими та потребують додаткових досліджень. Аналіз наукових праць вчених свідчить, що більшість із них присвячені різним проблемам підготовки фахівців до роботи з учнями з порушеннями психофізичного розвитку, проте фахівець спеціальної освіти має бути готовим і до роботи з іншими віковими групами, зокрема дітьми раннього та дошкільного віку, а також з дорослими особами. У цьому полягає один із аспектів професійної мобільності фахівця спеціальної освіти.

Метою нашої статті є теоретичний аналіз проблеми підготовки фахівців спеціальності 016.02 Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка) до формування уявлень про навколишнє у дошкільників з інтелектуальними порушеннями.

Виклад основного матеріалу. Підготовка до роботи з дошкільниками з інтелектуальними порушеннями передбачає формування у майбутніх фахівців компетентності щодо організації навчально-виховної діяльності та корекційного виховного впливу на дітей, та є складовою формування цілісної особистості фахівця спеціальної освіти.

С. Миронова зазначає, що у процесі підготовки корекційних педагогів (олігофренопедагогів) слід формувати у них компетентність до роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями різного віку та з різним ступенем інтелектуальних порушень, а також з дітьми зі складними порушеннями, тобто у структурі яких є інтелектуальний недорозвиток [4, с. 184]. Олігофренопедагог має володіти знаннями не лише про особливості розвитку, навчання та виховання дітей з інтелектуальними порушеннями різного віку та ступеня виразності порушення, а й про ці особливості стосовно дітей інших категорій порушень психофізичного розвитку, оскільки інтелектуальні порушення можуть бути як самостійними, так і у структурі інших порушень. Тому формування системи знань про психофізичні особливості розвитку дітей різних категорій дошкільного віку, особливості організації освітньої та корекційно-розвиткової роботи з ними є обов'язковим у процесі підготовки фахівців спеціальної освіти.

Л. Руденко зазначає, що ефективність підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти передбачає формування у них системи медико-біологічних знань, які є основою для вивчення дисциплін професійного циклу [8].

Підготовка фахівців до роботи з дошкільниками з інтелектуальними порушеннями передбачає вивчення спеціальної методики дошкільного виховання дітей з інтелектуальними порушеннями. У процесі фахової підготовки майбутні фахівці повинні ознайомитись з теоретико-методологічними основами виховання дітей дошкільного віку; вивчити

особливості індивідуального підходу до дітей різних категорій порушень психофізичного розвитку у процесі навчання та виховання в закладі дошкільної освіти, принципи організації процесу навчання та виховання дітей з інтелектуальними порушеннями та реалізації корекційно-розвиткового компоненту та ін.

Як зазначає О. Тельна, у процесі підготовки фахівців спеціальної освіти до роботи з дошкільниками, слід вчити їх володіти всіма компонентами майбутньої професійної діяльності, серед яких пріоритетним є вміння переносити теоретичні знання в практичну роботу. Тому якісна підготовка майбутніх фахівців обов'язково має містити як теоретико-методичну частину, так і практичну, що зокрема, забезпечується проходженням практики студентами в закладах дошкільної освіти, у процесі якої у них формуються практичні навички роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями [9, с. 279].

Підготовка фахівців до роботи з дошкільниками з інтелектуальними порушеннями передбачає не лише надання знань про методи і засоби навчальної та корекційно-виховної діяльності, а й формування їхньої готовності до корекційної роботи в цілому. В. Гладуш, З. Бондаренко, Н. Зимівець та ін. зазначають, що якісна підготовка до корекційної роботи можлива лише за умови врахування у всіх підсистемах специфічного компонента майбутньої професійної діяльності та вимог до особистості фахівця спеціальної освіти. Вчені виділяють складові готовності до корекційної роботи, які мають бути сформовані у процесі професійного навчання, зокрема: особистісна готовність - сформованість професійно-ціннісних орієнтацій, якостей особистості та ін.; когнітивна – сформованість знань, необхідних для успішної корекційної роботи з дітьми; діяльнісна – володіння вміннями корекційної роботи [2, с 284-285]. Для успішної реалізації завдань навчання та виховання дошкільників з інтелектуальними порушеннями усі визначені складові готовності мають бути сформованими у майбутніх фахівців у процесі професійного навчання.

Основними завданнями дошкільної освіти дітей з інтелектуальними порушеннями є такі [5, с. 70]:

- 1) подолання і попередження порушень розвитку кожної дитини;
- 2) підготовка дитини до навчання у школі з урахуванням її індивідуальних особливостей розвитку.

Організація навчально-виховної діяльності з дошкільниками з інтелектуальними порушеннями здійснюється у відповідності до норм та положень «Базового компоненту дошкільної освіти», що реалізується «Програмою розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю», рекомендованою листом Міністерства освіти та науки України від 12.04.2013 року № 1/11-6940 [6]. У процесі фахової підготовки майбутні фахівці мають бути ознайомлені з основними законодавчо-нормативними

документами та змістом програмно-методичного забезпеченням дошкільної освіти дітей з інтелектуальними порушеннями.

Програма розвитку для дошкільників з інтелектуальними порушеннями містить декілька розділів, які розроблено з урахуванням особливостей психофізичного розвитку дітей, вікових особливостей, характеру провідного виду діяльності дошкільників з інтелектуальними порушеннями. Розділами програми є наступні: «Фізичне виховання та основи здоров'я», «Розвиток мовлення», «Ознайомлення з навколишнім», «Ігрова діяльність», «Сенсорне виховання», «Формування елементарних математичних уявлень», «Музичне виховання». Майбутні фахівці повинні бути ознайомлені зі змістом кожного розділу та методами і прийомами реалізації їх завдань [6].

Одним із розділів програми та вагомим завданням корекційно-виховної роботи з дошкільниками з інтелектуальними порушеннями є ознайомлення з навколишнім. Уявлення про навколишнє є основною для всього пізнавального розвитку дітей, оскільки сформовані уявлення про явища навколишньої дійсності забезпечують пізнавальний, соціальний, емоційний розвиток дітей. Г. Блеч зазначає, що недорозвиток пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями негативно позначається на правильному сприйманні оточуючого світу, розумінні залежності свого життя та здоров'я від навколишнього середовища, а також обмежує їх кругозір, ускладнює орієнтування у навколишньому та процес соціальної адаптації. Тому ознайомлення з навколишнім є складовою частиною корекційно-виховної роботи з дошкільниками з інтелектуальними порушеннями. Сформовані уявлення про природу є базою для наступного формування природничих понять та є основою для розвитку особистісної культури дитини [1, с. 5-6].

Відповідно до «Програми розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю» формування уявлень про навколишній світ здійснюється за декількома напрямками, які знайомлять дітей з певними властивостями, зв'язками та відношеннями, зокрема: ознайомлення з природою та її явищами, ознайомлення з предметним світом; ознайомлення з явищами соціального життя. Формування уявлень відбувається з урахуванням вікових особливостей дошкільників, тому матеріал в програмі розподілений по рокам навчання та поданий за темами. На вивчення матеріалу відводиться 2 години на тиждень упродовж усіх років навчання, при цьому плануючи свою роботу, вихователь має самостійно вирішувати, в який час доцільніше вивчати кожну з тем [6]. У процесі професійного навчання необхідно вчити майбутніх фахівців планувати роботу по вивченню тем, складати календарно-тематичне планування відповідно до програми.

Підготовка фахівців до формування уявлень дошкільників про навколишній світ також передбачає оволодіння методами, прийомами та

технологіями корекційно-розвиткової роботи з дошкільниками з інтелектуальними порушеннями. Необхідним є формування вміння здійснювати індивідуальний та диференційований підхід до дітей з інтелектуальними порушеннями у процесі формування уявлень про навколишнє з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей дітей та наявного рівня знань про оточуючий світ. У процесі навчання майбутні фахівці мають вчитись розробляти конспекти занять, ігор, спостережень за природою, оточенням та практично реалізовувати їх.

О. Проскурняк зазначає, що ефективність підготовки фахівців спеціальної освіти передбачає використання різних методів і засобів навчання. Поряд з традиційними формами викладання (лекції, семінари, практичні) доцільно використовувати форми, які імітують майбутню професійну діяльність, зокрема: ситуативно-рольові ігри, тренінги [7, с. 412]. Використання форм роботи, які імітують професійні ситуації та безпосереднє проходження практики майбутніми фахівцями є обов'язковою умовою підготовки до формування уявлень про оточуючий світ у дошкільників з інтелектуальними порушеннями. Це забезпечує формування здатності застосовувати знання на практиці, вміння планувати зміст своєї діяльності.

Актуальним завданням підготовки сучасних фахівців спеціальної освіти є формування готовності до дистанційного навчання дошкільників з інтелектуальними порушеннями. Фахівців слід готувати до формування уявлень про навколишнє у дошкільників в умовах дистанційного навчання, онлайн спілкування; знайомити з ефективними формами, методами та засобами дистанційної роботи та ін.

У процесі професійної підготовки майбутні фахівці мають освоїти специфічну навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Як зазначає А. Катаєва та Є. Стребелева, вона полягає у використанні особливих словесних, наочних та практичних методів, а також в організації навчального процесу [3, с. 412]. Тому майбутні фахівці мають оволодіти принципами побудови навчання та виховання дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями, які слід використовувати у процесі формування уявлень про навколишній світ, зокрема: часто змінювати види діяльності для активізації уваги дітей; використовувати варіативність багаторазового повторювання програмного матеріалу в різних ситуаціях, на нових предметах; формувати у дітей вміння переносити засвоєнні знання, інформацію на інший матеріал, в інші ситуації; організовувати ігрові форми занять для пробудження інтересу до матеріалу, формування позитивного ставлення до роботи та навколишнього середовища.

Висновки. Професійне навчання майбутніх фахівців спеціальної освіти передбачає фахову підготовку до роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку різного віку та різних категорій. Діяльність

олігофренопедагога не обмежується лише роботою з дітьми цієї категорії, оскільки порушення пізнавальної діяльності можуть бути у структурі й інших порушень психофізичного розвитку. Тому підготовка сучасного фахівця спеціальної освіти (олігофренопедагога) до роботи з дітьми дошкільного віку потребує вивчення особливостей різних категорій дітей з урахуванням особливостей пізнавального розвитку, специфіки корекційно-виховного впливу. Одним із актуальних напрямів навчання та виховання дітей з інтелектуальними порушеннями є формування у них уявлень про навколишнє, що є основою для всебічного розвитку дітей. Підготовка корекційних педагогів до формування уявлень про навколишнє у дітей з інтелектуальними порушеннями дошкільного віку передбачає озброєння педагогів різними ефективними методами, технологіями корекційно-виховного впливу з урахуванням особливостей психічного розвитку дітей та подальших освітніх цілей та маршрутів. Ефективність підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти до роботи з дошкільниками з інтелектуальними порушеннями в цілому та формування у них уявлень про навколишнє, зокрема, передбачає забезпечення єдності оволодіння теоретичними положеннями з педагогічною практикою.

Перспективою подальших досліджень буде вивчення особливостей формування уявлень про навколишнє у дошкільників з інтелектуальними порушеннями в умовах дистанційного навчання.

Бібліографія

1. Блеч Г.О. (2012). Упровадження змісту корекційно-спрямованого навчання «Ознайомлення з навколишнім» в спеціальні дошкільні навчальні заклади для розумово відсталих дітей. *Освіта осіб з особливими освітніми потребами: шляхи розбудови*. 3(1). 5-9;
2. Гладуш В.А., Бондаренко З.П., Зимівець Н.В. та ін. (2015) Удосконалення підготовки корекційного педагога в умовах університетської освіти: монографія. Дніпропетровськ: Акцент ПП.;
3. Катаева А.А., Стребелева Е.А. (2001) Дошкольная олигофренопедагогика: ученик. Москва: ВЛАДОС. 208.;
4. Миронова С.П. (2007) Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА.;
5. Миронова С.П. (2015) Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.;
6. Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю (2013) / І.М. Дуброва, В.П. Лощених, Л.П. Шмалько. Київ. http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/693/navchalni_programi11/ .;
7. Проскурняк О. (2016) До проблеми підготовки корекційних педагогів до професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 4 (58). 408-415.;
8. Руденко Л.М. Принципи та етапи медичної підготовки корекційного педагога. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія: соціально-*

педагогічна. 2006. VI. 43-46.; **9. Тельна О.А.** (2013) Педагогічна практика як фактор професійної підготовки майбутніх вихователів-дефектологів ДНЗ. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 31. 277-283.; **10. Чеботарьова О.В.** (2012) Удосконалення змісту спеціальної дошкільної освіти для дітей з розумовою відсталістю. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна*. 20(2). 223-229.

References

1. **Blech G.O.** (2012). Introduction of the content of correctional-oriented education "Acquaintance with the environment" in special preschool educational institutions for mentally retarded children. *Education of people with special educational needs: ways of development*. 3 (1). 5-9. [in Ukrainian].; **2. Gladush V.A.**, Bondarenko, Z.P., Zimivets, N.V. etc. (2015) Improving the training of a correctional teacher in a university education: a monograph. Dnipropetrovsk: Accent PP. [in Ukrainian].; **3. Kataeva A.A., Strebeleva E.A.** (2001) *Doshkolnaia olyhofrenopedahohyka: uchebnyk*. Moskva : VLADOS. 208. [in Russian].; **4. Myronova S.P.** (2007) Preparation of teachers for correctional work in the education system of children with intellectual disabilities: a monograph. Kamenets-Podolsky: Abetka-NOVA. [in Ukrainian].; **5. Myronova S.P.** (2015) Correctional psychopedagogy. Oligophrenopedagogy. Kamenets-Podolsky: Kamenets-Podolsky National University named after Ivan Ogienko. [in Ukrainian].; **6. Program** of development of preschool children with mental retardation (2013) / I.M. Dubrova, V.P. Loshchenykh, L.P. Shmalko. Kyiv. http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/693/navchalni_programi11/. [in Ukrainian].; **7. Proskurnyak O.** (2016) On the problem of training correctional teachers for professional activities. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. 4 (58). 408-415 . [in Ukrainian].; **8. Rudenko L.M.** Principles and stages of medical training of a correctional teacher. *Collection of scientific works of Kamyanets-Podilsky State University. Series: socio-pedagogical*. 2006. VI. 43-46. [in Ukrainian].; **9. Telna O.A.** (2013) Pedagogical practice as a factor of professional training of future educators-defectologists of secondary schools. *Scientific notes of the department of pedagogy*. 31. 277-283. [in Ukrainian].; **10. Chebotaryova O.V.** (2012) Improving the content of special preschool education for children with mental retardation. *Collection of scientific works of Kamyanets-Podilsky National University named after Ivan Ogienko. Series: Socio-pedagogical*. 20 (2). 223-229. [in Ukrainian].

Авторський внесок: Докучина Т.О. – 50%; Мішеніна А.В. – 50%

Received 08.03.2021

Accepted 08.04.2021